„PHILOLOGICAL STUDIES“ – Славистичко меѓународно интердисциплинарно списание од областа на хуманистичките науки

Издавач

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Институт за македонска литература – Скопје

***Philological Studies,* Vol. XXIV No. 2 (2026)**

Главен уредник

проф. д-р Јасмина Мојсиева-Гушева – Институт за македонска литература, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Македонија

Извршен уредник:

д-р Тамара Ќупева – Институт за македонска литература. Скопје, Северна Македонија

Уредувачки одбор

проф. д-р Ивица Баковиќ – Факултет за хуманистички и општествени науки, Универзитет во Загреб, Хрватска

д-р Бојан Чолак – Институт за литература и уметност, Белград, Србија

д-р Нина Дитмајер-Прандо – Институт за словенечка литература и литературни студии, Љубљана, Словенија

проф. д-р Роберт Ходел – Институт за славистички студии, Универзитет во Хамбург Германија

проф. д-р Бранко Тошовиќ – Институт за славистички студии, Универзитет „Карл-Франц“ во Грац, Австрија

проф. д-р Оксана Микитенко – Институт за: уметнички студии, фолклор и етнологија „Максим Рилски“, Национална академија на науки на Украина, Киев, Украина

СОДРЖИНА / CONTENT

Предговор (мк) 17

Preface (en) 18

Предговор (ср) 19

Predgovor (sl) 20

Predgovor (hr) 21

Филозофски и културолошки проблеми / Philosophical-Cultural Problems

Ангелина Бановиќ-Марковска / Angelina Banović-Markovska

ВРЕМЕНСКАТА ДИМЕНЗИЈА НА ВИСТИНАТА КАЈ ДОСТОЕВСКИ И БУЛГАКОВ /

THE TEMPORAL DIMENSION OF TRUTH IN DOSTOEVSKY AND BULGAKOV 25-52

Историја и филологија / History and Philology

Дарин Ангеловски / Darin Angelovski

КАНОНСКАТА ПРЕТСТАВА ЗА ТВОРЕШТВОТО НА ПИСАТЕЛОТ ИВАН ТОЧКО И НЕГОВАТА НЕОБЈАВЕНА КНИЖЕВНОСТ ЗА ДЕЦА /

THE CANONICAL REPRESENTATION OF IVAN TOČKO'S WORK AND HIS UNPUBLISHED WRITINGS FOR CHILDREN 55-67

Јазикот во историско-културолошки контекст (компаративен аспект) / Word in Historical and Cultural Context (Comparative Aspect)

Андреј Стојановски / Andrej Stojanovski

ПАРОДИЈАТА И ХИПЕРБОЛАТА / PARODY AND HYPERBOLE . 71-92

Литературата во интеркултурен контекст / Literature in Intercultural Context

Вељко С. Ивановић / Veljko S. Ivanović

ИДИОТ СТАНИСЛАВА ВИНАВЕРА: *РАТНИ ДРУГОВИ* И ТРАГОВИ РУСКЕ КУЛТУРЕ /

THE IDIOT OF STANISLAV VINAVER: *WAR COMRADES* AND MARKS OF RUSSIAN CULTURE 95-129

Јована Караникиќ Јосимовска, Анастасија Ѓурчинова / Jovana Karanikikj Josimovska, Anastasija Gjurčinova

ИТАЛИЈАНСКИТЕ ПРЕВОДИ НА МАКЕДОНСКИТЕ КЛАСИЦИ:КОНЕСКИ И УРОШЕВИЌ ПРЕД ЧИТАТЕЛИТЕ ВО ИТАЛИЈА /

ITALIAN TRANSLATIONS OF MACEDONIAN CLASSICS: KONESKI AND UROŠEVIĆ FOR ITALIAN READERS 131-155

Ivica Baković

MAKEDONSKI KLASICI U HRVATSKOJ: PRIJEVODNA RECEPCIJA MAKEDONSKE KNJIŽEVNOSTI I MAKEDONSKOG KNJIŽEVNOG KANONA U HRVATSKOJ OD 1991. DO 2025. /

MACEDONIAN CLASSICS IN CROATIA: THE TRANSLATIONAL RECEPTION OF MACEDONIAN LITERATURE AND THE MACEDONIAN LITERARY CANON IN CROATIA FROM 1991 TO 2025 157-196

Ivana Latković, Ana Marić

SPISATELJICE U, OKO I ONKRAJ KANONA JUŽNOSLAVENSKIH KNJIŽEVNOSTI /

WOMEN WRITERS WITHIN, AROUND, AND BEYOND THE CANON OF SOUTH SLAVIC LITERATURES 197-225

Снежана Николић / Snežana Nikolić

БАГДАЛА (1954) КАО ЗАЧЕТАК ПОЕТИКЕ ФРАГМЕНТАРНОСТИ И КОЛАЖИРАЊА У СТВАРАЛАШТВУ ДУШАНА МАТИЋА /

BAGDALA (1954) AS THE ORIGIN OF THE POETICS OF FRAGMENTARINESS AND COLLAGE IN THE OEUVRE OF DUŠAN MATIĆ 227-249

Гоце Смилевски / Goce Smilevski

ЗОШТО МАКЕДОНСКАТА КНИЖЕВНОСТ Е ОТСУТНА ОД *ЗАПАДНИОТ КАНОН* НА ХАРОЛД БЛУМ? /

WHY MACEDONIAN LITERATURE IS ABSENT FROM HAROLD BLOOM'S *WESTERN CANON* 251-267

Марко С. Тошовић / Marko S. Tošović

УСМЕНА ПРИЧА И ТИШИНА У РОМАНУ КОД ХИПЕРБОРЕЈАЦА МИЛОША ЦРЊАНСКОГ /

ORAL STORYTELLING AND SILENCE IN THE NOVEL AMONG THE HYPERBOREANS BY MILOŠ CRNJANSKI 269-290

Jakov Milovac

ĐAVOLSKA ZVIJERI, ČUDNO SAZDANA: FOKALIZACIJA I ROD U IGRI S ĐAVOLOVIM REPOM VITOMILA ZUPANA /

DEVILISH BEAST, STRANGELY MADE: FOCALIZATION AND GENDER IN VITOMIL ZUPAN'S GAME WITH THE DEVIL'S TAIL... 291-306

Марија С. Цветићанин / Marija S. Cvetićanin

ОБЛИЦИ СМЕХА У ПРИПОВЕДНОМ СТВАРАЛАШТВУ ЛАЗЕ ЛАЗАРЕВИЋА /

FORMS OF LAUGHTER IN THE NARRATIVE CREATION OF LAZA LAZAREVIĆ 307-322

Matija Ivačić, Ivan Moharić

PANSLAVIZAM JÁNA KOLLÁRA U ODABRANIM DJELIMA HRVATSKIH ILIRSKIH PJESNIKA (ADOPCIJA I TRANSFORMACIJA)

JÁN KOLLÁR'S PAN-SLAVISM IN SELECTED WORKS OF CROATIAN ILLYRIAN POETS (ADOPTION AND TRANSFORMATION) 323-350

Современото општество во културата, јазикот и литературата / Modern Society in Culture, Language and Literature

Јасмина Мојсиева-Гушева / Jasmina Mojsieva-Gusheva

ПРИРОДАТА ВО МАКЕДОНСКИТЕ НАРОДНИ БАЛАДИ (Еколошки и семантички пристап) /

NATURE IN MACEDONIAN FOLK BALLADS (An Ecological and Semantic Approach) 353-375

Проучување на говорот и лингводидактика / Speech Studies and Language Didactics

Симона Груевска-Маџоска / Simona Gruevska Madjoska

СИНОНИМИЈАТА И ЛЕКСИЧКО-СЕМАНТИЧКАТА АКУМУЛАЦИЈА ВО РОМАНИТЕ НА ГОЦЕ СМИЛЕВСКИ (Семантички и стилистички аспекти) /

SYNONYMY AND LEXICO-SEMANTIC ACCUMULATION IN THE NOVELS OF GOCE SMILEVSKI (Semantic and Stylistic Aspects) 379-400

Рецензии и информации / Reviews and Information

Тамара Бабић / Tamara Babić

О ЈЕДНОЈ ПРЕКООКЕАНСКОЈ ЧЕЖЊИ / ON A TRANSEOCEANIC LONGING 403-406

Наталија Благојевић / Natalija Blagojević

ИЗМЕЂУ ПОЈМА И ТУМАЧЕЊА: VADEMECUM КАО САВРЕМЕНИ ВОДИЧ КРОЗ ИСТОРИЈУ УМЕТНОСТИ /

BETWEEN CONCEPT AND INTERPRETATION: VADEMECUM AS A CONTEMPORARY GUIDE THROUGH ART HISTORY 407-409

Валентина Миронска-Христовска / Valentina Mironska-Hristovska

ХРИСТИЈАНСТВОТО ВО ЦРНОГОРСКИОТ ДУХОВЕН И КУЛТУРНОИСТОРИСКИ ИДЕНТИТЕТ /

CHRISTIANITY IN THE MONTENEGRIN SPIRITUAL AND CULTURAL-HISTORICAL IDENTITY 411-421

Љубица Д. Нешић / Ljubica D. Nešić

СВЕТИ САВА У ИСТОРИЈИ, ТЕОЛОГИЈИ И УМЕТНОСТИ /

SAINT SAVA IN HISTORY, THEOLOGY, AND ART..... 423-428

Билјана Ристовска-Јосифовска / Biljana Ristovska-Josifovska

ТРКАЛЕЗНАТА МАСА „АКАДЕМСКИОТ ПРОФИЛ НА КРСТЕ МИСИРКОВ“ – ПО ПОВОД 150-ГОДИШНИНАТА ОД РАЃАЊЕТО /

ROUND TABLE "THE ACADEMIC PROFILE OF KRSTE MISIRKOV" – ON THE OCCASION OF THE 150th ANNIVERSARY FROM HIS BIRTH (SKOPJE, 18 NOVEMBER 2024)..... 429-435

Бојан Чолак / Bojan Čolak

СИНТЕТИЧКИ ХОРИЗОНТИ НУШИЋЕВОГ ДЕЛА: О МОНОГРАФИЈИ *КЊИЖЕВНИ СВИЈЕТ БРАНИСЛАВА НУШИЋА* ГОРАНА МАКСИМОВИЋА /

SYNTHETIC HORIZONS OF NUŠIĆ'S WORK: ON THE MONOGRAPH *THE LITERARY WORLD OF BRANISLAV NUŠIĆ* BY GORAN MAKSIMOVIĆ..... 437-441

UDK: 821.111(73):821.163.41].091

О ЈЕДНОЈ ПРЕКООКЕАНСКОЈ ЧЕЖЊИ
(Бојана Аћамовић. *Преко кровова света: Волт Витман и српска књижевност*. Београд: Институт за књижевност и уметност, 2023, 314 страна)

Тамара Бабић
Филолошки факултет Универзитета у Београду
Катедра за српску књижевност са јужнословенским књижевностима
Докторске студије
Београд, Република Србија
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0008-4253-172X

ON A TRANSEOCEANIC LONGING
(Bojana Aćamović. *Across the Rooftops of the World: Walt Whitman and Serbian Literature*. Belgrade: Institute for Literature and Art, 2023, 314 pages)

Tamara Babić
University of Belgrade, Faculty of Philology
Department of Serbian with South Slavic Literatures
Ph.D. Studies
Belgrade, Republic of Serbia
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0008-4253-172X

Историја односа између српске и америчке културе, између светлих и тамних тренутака, у значајној мери обележена је појмом *разумевања* – некад продубљеног, неретко одсутног, али готово увек неопходног. За разлику од других сфера националног живота, књижевност се показује као простор у којем је међукултурна комуникација могла да се одвија континуирано и продуктивно. Управо на том трагу стоји студија Бојане Аћамовић *Преко кровова света: Волт Витман и српска књижевност*, која показује шта нам процес рецепције америчког класика открива не

само о његовој поетици, већ и о културним представама српске средине.

Објављена у едицији *Упоредна истраживања* Института за књижевност и уметност, ова монографија представља значајан прилог традицији и развоју компаративних књижевних студија у нашој науци. У средишту истраживања налази се рецепција Витмановог стваралаштва у српској култури – од почетка 20. века до раних седамдесетих година – што подразумева анализу превода, критичких осврта и ширег културног одјека његове поезије. Полазећи од чињенице да се овај процес одвијао у друштвено и политички изразито динамичном периоду, ауторка оправдано укључује и ванкњижевне, пре свега, геополитичке чиниоце који су утицали на разумевање и вредновање Витманове поезије. Посебно се издваја питање избора и канонизације – односно односа између личних афинитета културних посредника и ширег друштвеног контекста у коме су они деловали. Уместо да се задржи искључиво на питању књижевних утицаја, ауторка доследно сагледава рецепцију као процес условљен променљивим историјским околностима, чиме се отвара шири увид у културне мреже и размене у европском простору од краја 19. до друге половине 20. века.

Композиционо, књига је састављена из два дела. У првом делу, кроз два поглавља, разматра се Витманова поетика у контексту формирања америчке књижевности 19. века, као и његова рецепција у европским културама. Други, обимнији део посвећен је српској рецепцији, која се прати хронолошки, и дели на три одсека: до Првог светског рата, између два рата и у периоду након Другог светског рата.

Уводни део студије доноси синтетичко тумачење Витманове поетике, с нагласком на њену друштвену и културну условљеност. У томе контексту Витман се представља као кључна фигура у процесу формирања америчког књижевног идентитета, чија поезија успоставља равнотежу између индивидуалног и колективног, националног и универзалног. Посебна пажња посвећена је збирци *Влати траве*, чије иновативне одлике – слободан стих, укључивање свакодневице и

прозаичности – имају пресудан утицај на европску модерну. Пратећи различита издања и рецепцију ове збирке у Сједињеним Америчким Државама, ауторка показује како се историјски контекст, обележен грађанским ратом, одражава на развој песничког израза. Одељак о европској рецепцији Витмена функционише као важна спона, мапирајући путеве његовог утицаја у водећим културама (Великој Британији, Француској, Немачкој, Италији и Русији) и припремајући терен за анализу српског контекста.

Прва фаза српске рецепције (1892–1914) обележена је иницијалним упознавањем с Витмановим делом, најпре кроз биографске напомене и ограничен број превода. Посебно је значајна улога припадника Младе Босне, за које Витман постаје симбол ослобођења – како у естетском, тако и у ширем друштвено-политичком смислу. У том контексту издваја се делатност Димитрија Митриновића и часописа *Босанска вила*. Витманов слободан стих постаје важан аргумент у поетичким полемикама, чије импликације превазилазе уско књижевни домен, повезујући се с идејма националног и друштвеног ослобођења.

Природно ослоњена на прву, друга фаза (1918–1941) показује да се рецепција Витмана у новим друштвено-политичким околностима развија у два правца: један наглашава песничку модерност и слободу израза док други истиче социјалну ангажованост његове поезије. Ауторка посебно анализира делатност часописа *Књижевни југ*, као и допринос авангардиста, међу којима се издваја Бошко Токин, означен као један од најзначајнијих посредника Витмановог утицаја. У овом периоду Витман постаје централна фигура поетичких расправа, а његово дело се тумачи у контексту модернизације књижевног израза и формирања нове културне парадигме.

Трећа фаза (1948–1974) одвија се у специфичном идеолошком контексту социјалистичке Југославије. Упркос потенцијално проблематичном односу према америчком културном наслеђу, Витманова поезија задржава значајно место у српској култури. Ауторка анализира рецепцију код Васка Попе,

Тина Ујевића и Ивана В. Лалића, показујући како се Витман интерпретира као песник универзалних вредности, изван уско политичких оквира. Посебно се истиче значај Ујевићевог превода, као и Лалићевог антологијског избора, који представља синтезу дотадашњих тумачења.

Поред доприноса проучавању Витмановог дела, ова студија нуди и вредан увид у развој српске књижевности и њене културне самосвести. Пратећи рецепцију једног песника ауторка реконструише шире поетичке, идеолошке и културне процесе који су обликовали српску модерну. У том смислу монографија функционише као студија случаја у којој се, кроз однос према другом, сагледава сопствени културни идентитет.

Студија Бојане Аћамовић доноси сложену и динамичну слику културних размена, показујући да рецепција није пасиван процес, већ активан чин тумачења, преиспитивања и преобликовања. Управо у томе лежи њена научна вредност: она не само да доприноси познавању Витмановог дела, већ и продубљује разумевање односа српске културе са другим књижевностима, указујући на значај компаративног приступа у савременим хуманистичким истраживањима. Пратећи широко поље културних мрежа и односа можемо видети како су наизглед маргинални и мање познати аспекти рада и деловања наших књижевника допринели традицији нашег разумевања идеје о Америци, чија нам је спознаја неретко више говорила о нама самима. Ова монографија доноси нам узбудљиву слику културних борби, превирања и смена генерација, ставова и становишта, који би у неким срећнијим околностима морали ући у репертоар општег знања и (само)разумевања у односу према другим културама.